

Ondertekenaars

Druk de doorlooptijd

De voorlopige cijfers van de KEV die met Prinsjesdag gepubliceerd zijn lieten zien dat er met het huidige beleid in 2030 in Nederland nog 10 tot 20 procent teveel CO₂ wordt uitgestoten om het kabinetsdoelen van 55 tot 60 procent reductie te halen. Hoewel voorgenomen kabinetsbeleid nog niet is meegenomen in de analyse, staat wel vast dat we tientallen megatonnen extra reductie nodig hebben om tenminste het doel van 55% te halen, laat staan het ambitieuzere 60 procent streefdoel van het kabinet. Bovendien hebben Nederland en de EU de ambitie om minder afhankelijk te worden van de import van fossiele brandstoffen. Een brede coalitie van bedrijven en brancheorganisaties pleit ervoor niet alleen meer maatregelen te nemen, maar ook de doorlooptijden van de belangrijkste technieken die een bijdrage zullen leveren aan de klimaatdoelen flink te verkorten.

Tot eind 2030 hebben we nog maar 96 maanden te gaan. Er zijn razendsnelle keuzes nodig over nieuwe maatregelen. Elk verder uitstel daarvan brengt de doelen nog verder buiten bereik. Helaas zijn snelle keuzes alleen niet meer genoeg om de doelen te halen. Niet alleen de aard en de omvang van de maatregelen schiet nog tekort, maar ook de manier van werken (besluitvorming, vergunningsprocedures, kaders voor ruimtelijke ordening, duidelijkheid over infrastructuur) moet radicaal worden herzien. Immers: de doorlooptijden van diverse grote energieprojecten schieten bij de huidige werkwijze al voorbij 2030. Alleen door doorlooptijden te verkorten, kan 2030 nog gehaald worden.

In de notitie [Aanvullende maatregelen KEV](#) doet de NVDE suggesties voor aanvullende maatregelen om het 'beleids gat' tussen het vastgesteld, voorgesteld en geagendeerd kabinetsbeleid enerzijds de kabinetsambities anderzijds te dichten. De notitie die voor u ligt, gaat in op de maatregelen die nodig zijn om de doorlooptijden van grote energieprojecten drastisch te verkorten. Kan dat? Zeker wel. In de Coronatijd bleken we in staat nare, maar onvermijdelijke inbreuken op ons leven zoals we dat gewend waren te accepteren. En toen het Russisch gas ophield te stromen, brak nood wet en realiseerden we in een mum van tijd een LNG-fabriek in Groningen. De Klimaatcrisis vraagt ook om die urgentie.

Versnellen doorlooptijden een *must* om doelen te halen

Het halen van de kabinetsdoelen wordt meer en meer een race tegen de klok. Begin vorig jaar toonde een [analyse van CE Delft](#) in opdracht van de NVDE aan dat de belangrijkste klimaatoplossingen nog in 2022 zouden moeten starten, om überhaupt op tijd gerealiseerd te kunnen worden om in 2030 hun vruchten af te kunnen werpen. Immers: grote projecten in de energietransitie hebben een gemiddelde doorlooptijd van al snel acht tot tien jaar. Een jaar verder kunnen we constateren dat er nauwelijks grote doorbraken zijn bereikt om deze doorlooptijden in te korten. Je moet dus constateren dat voor een aantal technieken projecten bij de huidige praktijk 2030 al niet of nauwelijks meer haalbaar zijn. Omdat de klimaatdoelen daarmee buiten bereik dreigen te halen, moeten de doorlooptijden korter.

In het eerste deel van deze notitie presenteren we een korte update van bovengenoemde CE Delft-analyse, op basis van de ontwikkelingen van het afgelopen jaar. Deze update is ook vertaald in een bewerking door de NVDE van de visuele weergave van de doorlooptijden.

In het tweede deel gaan we in op de politieke context en presenteren we onze aanbevelingen om doorlooptijden te verkorten.

Deel 1

Doorlooptijden belangrijkste klimaatoplossingen

1. Windenergie op zee

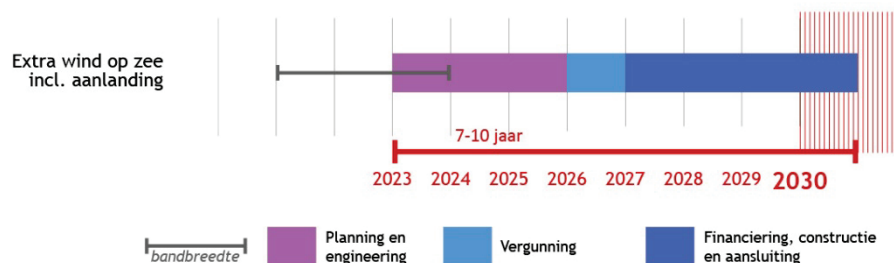
Doel

Doel is om de nieuwe routekaart 2030+ van 21 GW totaal opgesteld vermogen ook daadwerkelijk te realiseren voor 2031. Bepalend hierbij is de ontwikkeling van voldoende energievraag aan de kust en de uitrol van het net op zee van TenneT (wat tot op heden binnen de tijdsplanning loopt!). Er zijn verschillende urgente uitdagingen die de planning kunnen vertragen. Voorbeelden hiervan zijn de uitspraak van de Raad van State op woensdag 2 november waarmee mogelijk een streep gaat door de stikstof bouwvrijstelling, ecologische maatschappelijke draagkracht, tijdige start aanlandingen, netverzwaring op land en ruimte in havens. Voor 2050 is het doel 70 GW.

Doorlooptijd

De doorlooptijd van wind op zee bedraagt tussen de 7 en 10 jaar (CE Delft, 2021).

Tijdslijn realisatie extra wind op zee

2. Directe elektrificatie door o.a. elektrische boilers

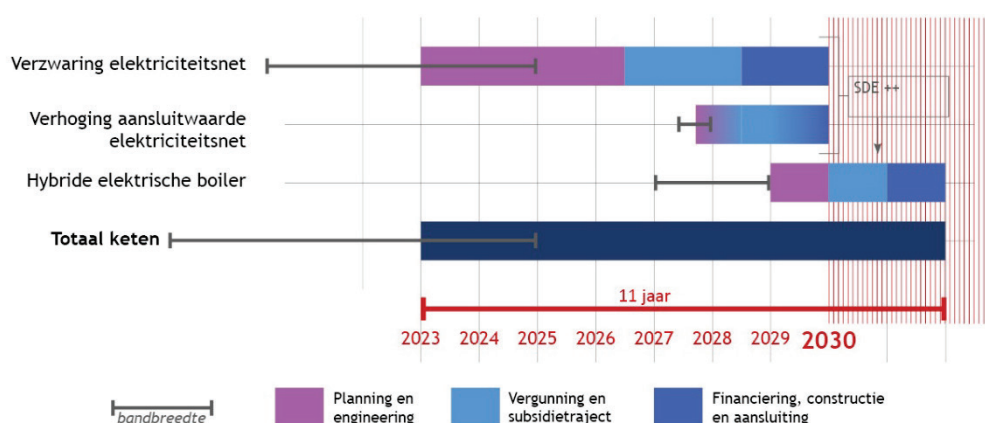
Doel

Er is nog geen beleidsdoel voor elektrificatie in de industrie, dat zou er wel moeten komen. Dat is nodig, want industriële elektrificatie is een van de grootste werkpaarden voor het bereiken van de klimaatdoelen. Het rapport [Alles uit de kast](#) van de werkgroep Extra Opgave van het Uitvoeringsoverleg Elektriciteit van het Klimaatakkoord gaat uit van een potentiële extra elektriciteitsvraag uit de industrie van 56 TWh in 2030. Indien de extra elektrificatie volledig wordt voorzien met extra hernieuwbare bronnen bedraagt de CO₂-reductie tot 12 Mton.

Doorlooptijd

Grootschalige warmtepompen en elektrische boilers in de industrie en gebouwde omgeving kunnen gerealiseerd worden binnen vijf tot tien jaar. De ondergrens van drie jaar is alleen haalbaar als er geen netverzwaring nodig is.

Tijdslijn realisatie hybride elektrische boiler

3. Opschalen grootschalige groene waterstof inclusief import

Doel

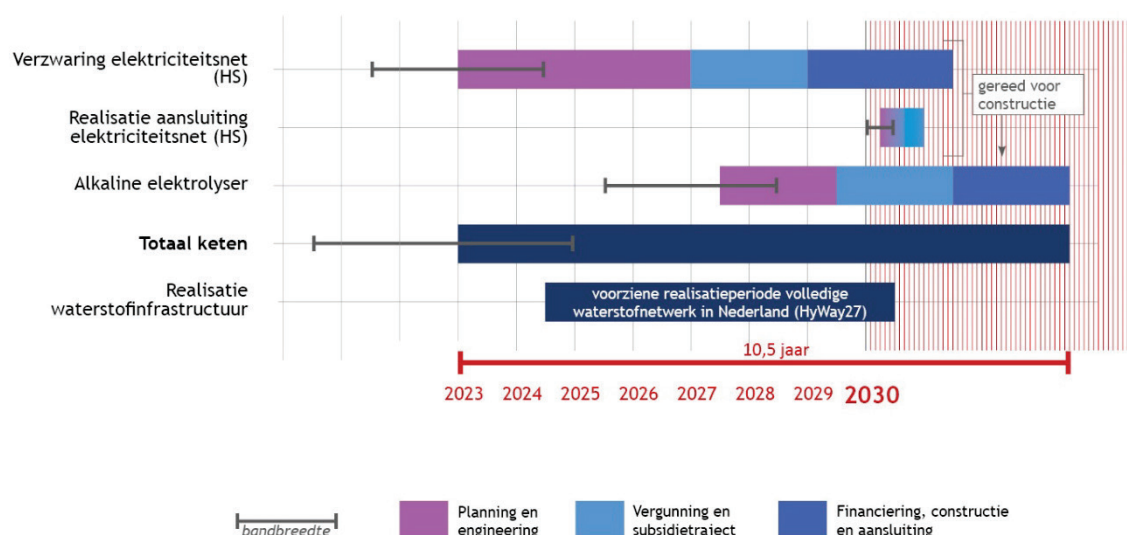
De EU-ambities (en beoogde bindende doelstellingen) zijn op dit moment nog niet duidelijk, met politieke discussies over het aandeel groene waterstof voor de industrie (35-50%) en in de mobiliteit. Tevens zijn nationale stappen nog onduidelijk, zoals steun voor de productie van groen staal. De range aan benodigde groene waterstof ligt tussen de 65 en 120 PJ. Dit vereist heel veel: 30-45 TWh aan hernieuwbare elektriciteit en 6-8 GW waterstofelektrolyse capaciteit. In het verlengde van de doelstellingen van Repower EU op het gebied van groene waterstof (met voor de hele EU de ambitie van 10 miljoen ton l(1200 PJ) lokale productie en 10 miljoen (1200 PJ) import). Dit zal zowel in Nederland geproduceerd moeten worden als geïmporteerd worden in 2030. Hiervoor zijn ook investeringen in havenfaciliteiten en energie-infrastructuur nodig.

Voor binnenlandse productie: Realiseer 500 MW productie in 2025 en garandeer dat 6 tot 8 GW minimaal operationeel is in 2030 conform de Routekaart Waterstof. Daarnaast heeft Nederland de ambitie om zich te positioneren als hub in Noordwest-Europa voor de invoer en doorvoer van waterstof, en één van de koplopers te zijn in deze ontwikkeling van import/export ketens. De doelstelling voor de import van groene waterstof naar Noordwest-Europa via Nederland is 3-4 Mton in 2030.

Doorlooptijd

De gemiddelde realisatietermijn van waterstofproductie uit elektrolyse en van opslag is gemiddeld acht tot dertien jaar en mede afhankelijk van de noodzakelijke netinfrastructuur, de tijdige beschikbaarheid van voldoende groene elektriciteit en investeringen ten behoeve van de afzet.

Tijdslijn keten realisatie grootschalige waterstofproductie

4. Warmtenetten en groei (rest)warmtebronnen

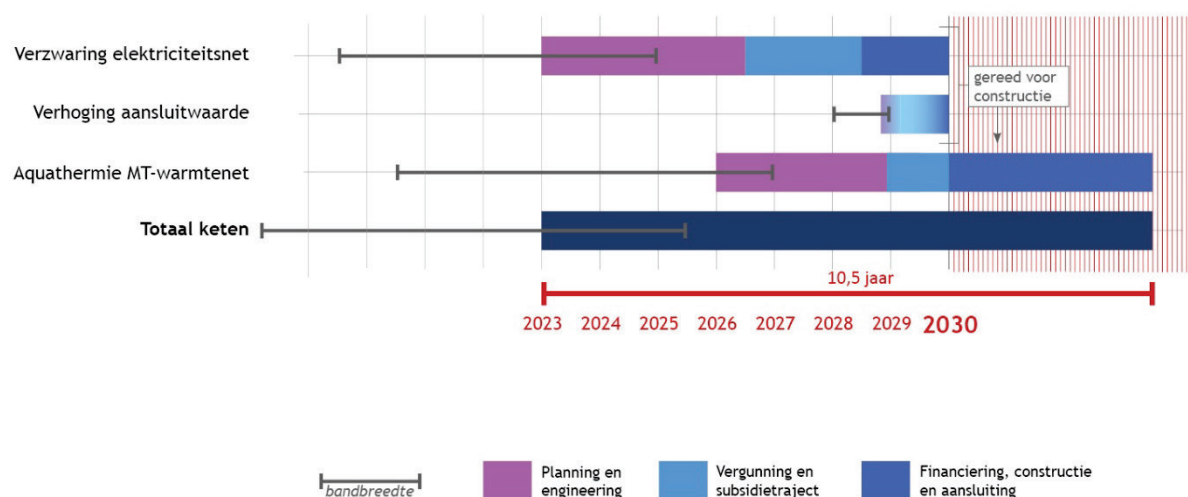
Doel

De realisatie van 500.000 extra woningen en gebouwen op warmtenetten in 2030 en 2,6 miljoen in 2050, inclusief de benodigde nieuwe hernieuwbare warmtebronnen (zoals geothermie, aquathermie, WKO), etc. en restwarmte uitkoppeling. Voor de gebouwde omgeving is een indicatieve opgave vastgesteld op het bereiken van een restemissie van 10 Mton CO₂-uitstoot in 2030, een reductie – van bijna 67% – ten opzichte van de uitstoot in 1990.

Doorlooptijd

De doorlooptijd van de aansluiting van een stadswijk op een nieuw warmtenet inclusief ontwikkeling van een warmtebron ligt tussen 5 en 15 jaar. De termijn van 5 jaar is alleen mogelijk als er al een warmtenet en beschikbare bronnen in de buurt liggen en er geen enkele tegenvaller in het proces optreedt. De NVDE deed voor de zomer [zes voorstellen](#) voor de versnelde aanleg van warmtenetten. Cruciaal is dat besluitvorming rond het marktordeningsvraagstuk (zoals recent rond de Wcw) niet tot vertraging van de warmtetransitie leidt. Bij aquathermie en WKO's zijn vergunningsprocedures een bottleneck. Door de decentralisatie van o.a. omgevingsbeleid naar lagere overheden is sprake van zeer verschillende en soms willekeurige beoordeling van vergunningaanvragen. Standaardisatie van voorwaarden en risico-gebaseerde eisen in plaats van voorzorgsprincipes gericht op een onrealistische nul-milieu-risico benadering zijn een vereiste voor snelheid en daarmee de klimaatrisico's te mitigeren.

Tijdslijn keten realisatie middentemperatuur warmtenet met centrale warmtepomp en aquathermie

5. Geothermie

Doel

In het Klimaatakkoord zijn voor 2030 de volgende doelen afgesproken voor geothermie:

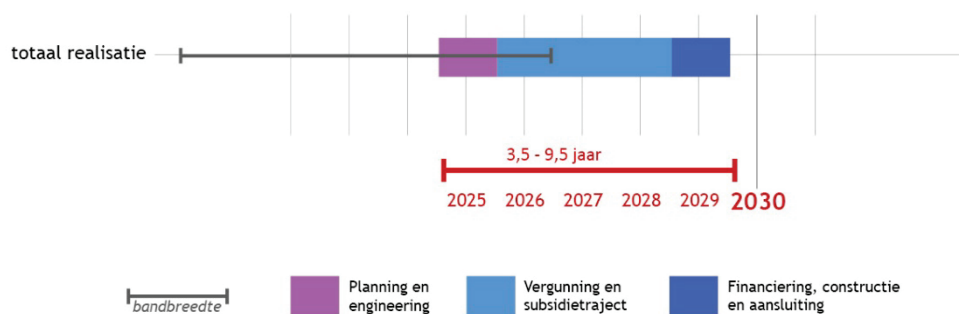
- Glastuinbouw - 60 procent klimaatneutraal in 2040 (beleid LNV) en 35 nieuwe geothermieprojecten
- Gebouwde omgeving 50 PJ totaal aardwarmte en 20 PJ in de gebouwde omgeving

Doorlooptijden

Voor een gemiddeld geothermieproject is de doorlooptijd nu 3,5 tot 9,5 jaar. Per fase ziet dat er als volgt uit:

- Planning en engineering (dit loopt door in 1ste vergunning traject): 0,5-2 jaar
- Vergunningen deel 1: opsporingsvergunning: 0,5 – 2 jaar
- Subsidietraject: 0,5 – 1,5 jaar
- Vergunningen deel 2: omgevingsvergunning en winningsvergunning (o.a. financiering van 1 jaar): 1,2 jaar – 3 jaar
- Constructie bron: 0,5 – 1 jaar
- Constructie warmtenet: erg afhankelijk van grootte en locatie

Tijdlijn keten realisatie geothermie

6. (hybride) Warmtepompen woningen

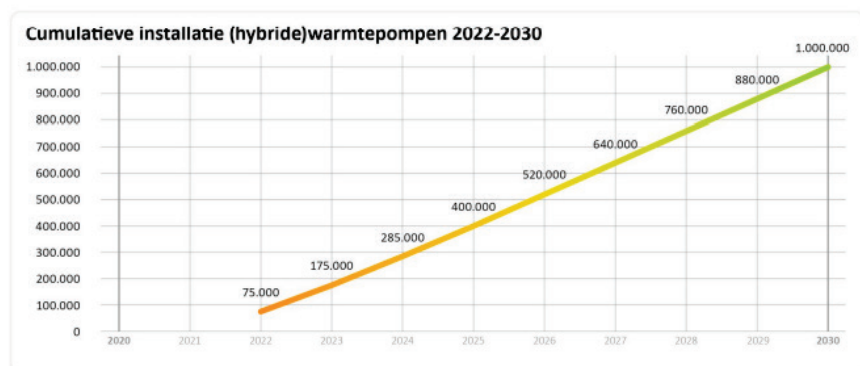
Doel

De omschakeling van 1 miljoen 100 procent aardgasgestookte bestaande woningen/gebouwen naar meer duurzame opties zoals (hybride) warmtepompen en duurzame gassen tot 2030. Volgens de Gasmonitor van Natuur & Milieu werden er in 2021 ca 72.300 hybride en all electric warmtepompen geïnstalleerd, maar het overgrote deel betrof nieuwbouwwoningen. Bij de hoge gasprijzen en de voorgestelde verlaging van de belastingen op elektriciteit, in combinatie met de aanschafsubsidie (ISDE) zal deze omschakeling voor de gemiddelde woning per saldo leiden tot lagere maandlasten over de levensduur van de hybride warmtepomp. Dit verlaagt ook de afhankelijkheid van Nederland van de import van aardgas.

Doorlooptijd

De doorlooptijd van advies tot installatie van een warmtepomp kan in de praktijk nogal variëren. In sommige gevallen kunnen de warmtepompen uit voorraad geleverd worden maar in veel gevallen zullen deze specifiek besteld moeten worden.

Het volume van 1 miljoen woningen vergt een grootschalige en wijkgerichte aanpak. Uitgaande van een omschakeling in een natuurlijk vervangingsmoment van een conventionele gasketel moet in de komende 9 jaar gemiddeld meer dan 25 procent van het jaarlijks ca. 400.000 vervangingsvolume van HR-ketels overstappen op een (hybride)warmtepomp

7. Zonne- en windenergie op land

Doel

In april van dit jaar heeft de Werkgroep Extra Opgave van het Uitvoeringsoverleg elektriciteit een studie uitgebracht naar de toename van de vraag naar elektriciteit als gevolg van de verhoogde kabinetsambities voor CO₂-reductie van 49 procent naar 55-60 procent in 2030. De conclusie was dat deze stijging substantieel is: van de 120 TWh waar bij het Klimaatakkoord vanuit werd gegaan naar een ordegrrootte van 200 TWh.

Die extra opgave is realiseerbaar. De studie stelt dat het in de eerste plaats cruciaal is dat een zo groot mogelijk deel van de projecten die bijdragen aan de in het Klimaatakkoord overeengekomen 35 TWh daadwerkelijk gerealiseerd worden. Daarbij kan een toekomstige energieplanologie helpen. Ook dient de investeringszekerheid voldoende geborgd te blijven, door naast het schrappen van de beperking van 35 TWh voor zon en wind op land in de SDE++ verder te gaan met het ontwikkelen van een alternatief beleidsinstrument voor de huidige SDE++ voor zon en wind.

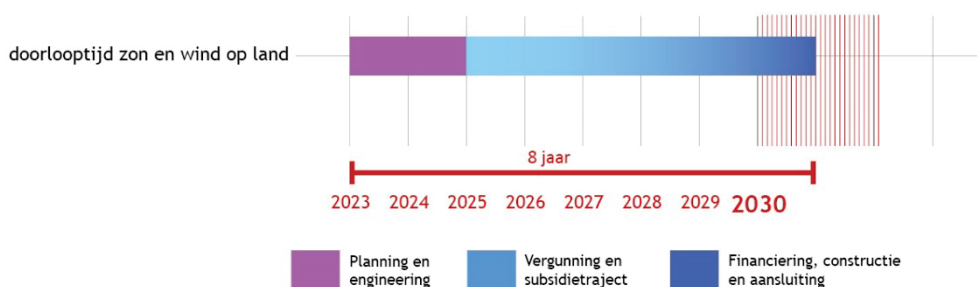
Maar 35 TWh is niet genoeg om de kabinetsambities voor CO₂-reductie te realiseren. In de studie wordt geconstateerd dat er politiek bestuurlijk draagvlak is voor 10 tot 20 TWh extra opwek op land (en water). Daarbij moet wel aangetekend worden dat de netbeheerders aangeven dat er aanvullende ingrijpende maatregelen ten aanzien van flexibiliteit in het elektriciteitssysteem nodig zijn, zoals gepresenteerd in de [Quickscan Coalitieakkoord Energiesysteem](#) en verschillende oplossingsrichtingen zoals gepresenteerd in ‘[Samen sneller het net op](#)’, om meer dan 35 TWh op het elektriciteitsnet aan te sluiten. Alle extra zon – wind moet op de bestaande en reeds geplande elektriciteitsinfrastructuur worden ingepast.

Doorlooptijden

De gemiddelde doorlooptijd van windprojecten op land bedraagt tussen de 5 en 10 jaar. Daarbij zij aangetekend dat de gevolgen van het Nevele-arrest grote onzekerheid met zich meebrengen. Daarin verdisconteerde de Raad van State nader milieuonderzoek naar de landelijke milieunormen voor windmolens. Tot die tijd kunnen projecten doorgaan met lokale normen.

Zonprojecten op land hebben veelal een veel kortere doorlooptijd. Juist vanwege die veel kortere doorlooptijd van zon is de realisatie van een netaansluiting sneller het knelpunt. Deze besluitvorming is ook urgent omdat een stabiele pijplijn aan projecten belangrijk is voor een goed Nederlands investeringsklimaat voor zon en wind op land; een plotselinge stop in deze pijplijn is zonder meer schadelijk.

Tijdslijn keten realisatie zon en wind op land

8. Onderstations

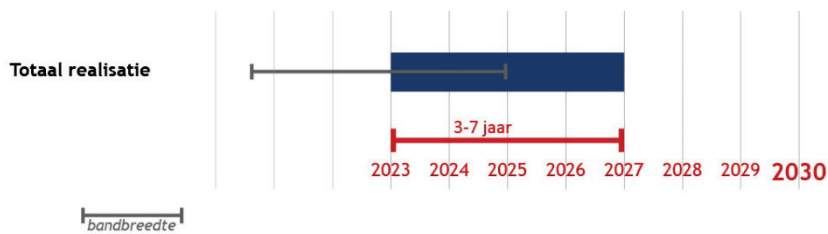
Doorlooptijd

De doorlooptijd van de realisatie van een onderstation is grofweg:

- Informeren betrokken gemeenten: nut en noodzaak uitleggen, in de meewerk-stand krijgen.
- Zoekproces locatie station (en evt. kabeltracé): van focusgebied, naar voorkeurslocaties naar definitieve locatie.
- Opstellen bestemmingsplan.
- Verwerven van grond.
- Vaststellen bestemmingsplan en bij kabeltracé overeenkomsten zakelijk recht afsluiten.
- Constructie en testen.

De gemiddelde doorlooptijd duurt drie tot zeven jaar.

Tijdslijn keten realisatie onderstation

9. CO₂-afvang en opslag (CCS)

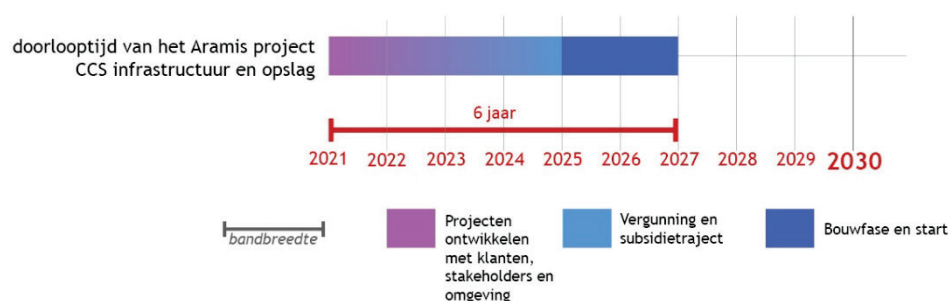
Doel

In de concept-[Klimaatnota 2022](#) gaat het kabinet ervan uit dat industriële CCS een bijdrage van 11,5 Mton CO₂-reductie zal leveren. Daarvoor is tijdige realisatie van de CCS-infrastructuur en -opslag door nu te investeren in een CCS-systeem in plaats van op zichzelf staande CCS-projecten cruciaal. Doel is dat er een CO₂-transport- en opslagsysteem gerealiseerd wordt dat modulair uit te breiden is zodat CCS samen met andere klimaatmaatregelen kan bijdragen aan het 60 procent-doel.

Doorlooptijd

Sinds CCS een prominente plek kreeg in het coalitieakkoord van Rutte-III heeft de ontwikkeling van de techniek in Nederland een vlucht genomen. Porthos bereidt zich voor op het nemen van een investeringsbeslissing. Aramis en CO₂next, de eerste stappen richting de modulaire uitbreiding van CCS in Nederland, gaan volgend jaar richting de FEED-fase. De verwachting is dat deze projecten in 2027 operationeel zijn. Daarbij levert de juridische procedure tegen de bouwvrijstelling bij de Raad van State onzekerheid op. Mocht de bouwvrijstelling vervallen, dan zullen de doorlooptijden van projecten die hadden gerekend op de vrijstelling gaan toenemen.

Tijdslijn realisatie Aramis-project CCS

Deel 2. Politieke context en aanbevelingen

Minister Jetten ziet het probleem ook

Minister van Klimaat en Energie Jetten heeft dit najaar bij herhaling laten weten dat hij de doorlooptijden van energieprojecten ook te lang vindt duren.

Op 8 september zei hij bij de opening van een drijvende LNG-fabriek in Groningen: "De snelle komst en ingebruikname van een drijvende LNG-fabriek moet als voorbeeld dienen voor projecten voor groene energie". Want ook bij windparken op zee of de aanleg van waterstofinfrastructuur is volgens de minister het vergunningstraject "vaak het grootste probleem". "We hebben hier laten zien dat overheden en bedrijven echt kunnen samenwerken om de vergunningsverlening enorm te versnellen. Anders was dit nooit in zes maanden gelukt." Om de energietransitie te versnellen is het dus ook zaak om het verlenen van vergunningen te bespoedigen. "Laten we de lessen van Eemshaven ook toepassen op de rest van de transitie."

Op 4 oktober voegde hij daar bij Nieuwsuur aan toe: "We zien nu vaak bij grote energie-infrastructuurprojecten dat de voorbereiding veel te lang duurt. Er gaan jaren overheen om vergunningen te regelen en grond aan te kopen voordat er überhaupt een schop in de grond staat. Ik ben van plan veel vaker de vergunningsverlening van gemeenten en provincies over te nemen".

Bij een Algemeen Overleg in de Tweede Kamer op 28 september zei minister Jetten concreet te denken meer voorinvesteringen door netbeheerders, in afwachting van definitieve vergunningen, meer standaardisatie in de vergunningverlening, het ontlasten van medeoverheden die te weinig capaciteit hebben via de rijkscoördinatieregeling of door de inzet van experts bij die medeoverheden. Ook verwees hij naar de nieuwe Energiewet.

Aanbevelingen: Noodzakelijke versnellingsmaatregelen

Normering

Wijs 'renewables go-to areas' aan zoals beschreven in REPowerEU en vertaal de bijbehorende kaders snel naar de Nederlandse context.

Deze locaties zijn uitermate geschikt voor hernieuwbare energie en energie-infrastructuur en hebben beperkte milieurisico's. Hier gelden snellere en eenvoudigere vergunningsprocedures, die maximaal één jaar mogen duren. Deze go-to areas kunnen ook fungeren als schakels in het energie- en mobiliteitssysteem, wanneer er ruimtelijk gezien koppelingen worden gemaakt met bestaande infrastructuur, zoals spoorlijnen, waterwegen, buisleidingen of hoogspanningstracés. Maak bij de vertaling naar de Nederlandse context slim gebruik van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), het daaraan gekoppelde programma NOVEX, de Regionale Energiestrategieën (RES), het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH), de Cluster Energiestrategieën (CES) en de MIEK / PMIEK. Zorg per gebied / go-to-area voor een dedicated ambtelijk team vanuit de overheden.

Stel voor overige gebieden een tijdsnorm van twee jaar voor de ruimtelijke procedure (voortraject en vergunningverlening) voor duurzame projecten en energie-infra.

Het bedrijfsleven staat klaar om te helpen vergunningen binnen twee jaar af te ronden en riep eerder al op tot [radicale versnelling](#). Maak het opstellen van een harde (project)planning tussen overheid en initiatiefnemer (marktpartij, energiecoöperatie en/of netbeheerder) een vaste stap in de ruimtelijke procedure. Zet een sanctie op het niet halen van een termijn door het bevoegd gezag of zorg voor automatische vergunningverlening na het verstrijken van een termijn ('vergunningverlening van rechtswege') door automatische publicatie van de vergunning in te regelen.

Leg vast dat de groei van hernieuwbare energie en de aanleg van elektriciteitsinfrastructuur bijdraagt aan het verminderen van de afhankelijkheid van aardgas en een dwingende reden van groot openbaar belang is.

Capaciteit

Meer budget voor gemeenten, provincies en waterschappen voor extra taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid.

Een groot gedeelte van de maatregelen uit het Klimaatakkoord moeten decentrale overheden uitvoeren en organiseren. Zo zijn gemeenten verantwoordelijk voor het aardgasvrij maken van woningen en bepalen decentrale overheden op regionaal niveau waar de benodigde windmolens en zonneparken moeten komen. Op verzoek van het kabinet heeft de Raad voor het Openbaar bestuur in 2021 een advies uitgebracht over de hoogte van de uitvoeringskosten en hoe deze uitvoeringskosten moeten worden bekostigd. De Raad stelt in haar advies 'Van Parijs naar praktijk' dat gemeenten, provincies en waterschappen de komende drie jaar 1,8 miljard euro nodig hebben om de extra taken te kunnen uitvoeren die uit het klimaatakkoord komen. Zorg ervoor dat extra budget geoormerkt wordt, zodat het terecht komt bij dedicated ambtelijke energietransitie-teams.

Meer budget voor het Landelijk Ambtelijk Expertteam Ruimtelijke procedures om extra ambtelijke capaciteit in te huren.

Dat team kan op aanvraag bijspringen bij complexe cases en op deze manier flexibel uitvoeringscapaciteit en expertise toevoegen indien gewenst voor decentrale overheden om mee te helpen te versnellen. Zorg ervoor dat dit team en de extra capaciteit met name gefocust is op projecten op het gebied klimaat- en energiebeleid.

Richt binnen het juridische apparaat een expertpool van juristen en rechters op en neem hiervoor ook extra bestuursrechters en ondersteuning voor aan.

Deze kunnen sneller eventuele bezwaren ten aanzien van vergunningverlening in behandeling nemen, op basis van hun specialistische kennis en ervaring op het gebied van klimaat- en energieprojecten.

Actief Grondbeleid

Stimuleer decentrale overheden om de instrumenten die zij hebben om actief en faciliterend grondbeleid te voeren in te zetten.

Om duurzame opwek- en energie-infrastructuur te kunnen bouwen is grond nodig. Het verwervingsproces kan oplopen van een half jaar tot wel 5 jaar. Overheden kunnen dit proces bespoedigen door actief grondbeleid te voeren. Het Ministerie van BZK heeft hier in het voorjaar 2021 onderzoek naar laten doen. Conclusie van dit onderzoek (Deloitte) is dat (decentrale) overheden binnen het bestaande instrumentarium voldoende mogelijkheden hebben om zowel actief als faciliterend grondbeleid te voeren t.b.v. de energietransitie, echter dat overheden terughoudend zijn met het voeren van actief grondbeleid, voornamelijk vanwege de financiële implicaties en beperkte ambtelijke capaciteit. In de praktijk zien netbeheerders ook dat bestaande instrumenten - om bestemmingen te wijzigen of het voorkeursrecht om grond aan te kopen – maar beperkt door gemeenten worden benut. Met het inzetten van deze instrumenten is er nog veel te winnen.

Programmeren en Prioriteren

Ga aan de slag met integraal programmeren en regel wettelijk dat projecten voor energieopwekking of energie-infra een hogere prioriteit krijgen / met voorrang in behandeling worden genomen door het bevoegd gezag.

De werkgroep integraal programmeren heeft hiervoor een [groeidocument](#) opgesteld. Betrek marktpartijen, zoals projectontwikkelaars en industrie, bij het vervolg, zodat gezamenlijk keuzes kunnen worden gemaakt. De motivering voor het hoger prioriteren van energieprojecten, is dat deze direct bijdragen aan het reduceren van CO2-emissies en daarmee het tegengaan van klimaatverandering.

Besluitvorming

Meer regie over besluitvorming projecten via RCR-regeling

Neem als Rijk de regie door de besluitvorming van vastgelopen projecten te coördineren via de Rijkscoördinatieregeling (RCR) en monitor per regio het aantal afgegeven vergunningen, de doorlooptijden en het realiseren van de doelstellingen. Houd hierbij ook expliciet de benodigde vergunningverlening voor energie-opwek en -infrastructuur in het oog.

Meer en separate (raads-)vergaderingen over projecten voor energieopwekking of energie-infra

Door een verhoogde vergaderfrequentie kunnen besluiten sneller worden genomen en issues sneller worden afgehandeld. Mogelijk zou er een specifieke raads- of Statencommissie kunnen worden ingesteld op het gebied van energieopwekking of energie-infra.

Stroomlijn besluitvormingsproces

Bereid besluitvorming sneller voor door op relevante technieken (bijvoorbeeld groene waterstof, industriële elektrificatie, wind op zee, warmtebronnen) met een kleine groep, ambtelijke vertegenwoordiging op hoog niveau (en/of de betrokken ministers zelf) en ondersteund door de verschillende clusters en eventueel andere departementen, samen met stakeholders besluiten voor te bereiden op basis van een strikt vastgelegde tijdslijn. Genomen besluiten worden vastgeklikt en niet meer heropend. Deze aanpak leidt tot veel tijdswinst omdat separate stakeholder processen kunnen worden vermeden. Tegelijkertijd wordt de ambtelijke besluitvorming ingekort en wordt afstemming tussen clusters en departementen versneld. Het laatste woord blijft aan de minister, het kabinet en de Eerste en Tweede Kamer.

Flankerend

Richt een (interne) communicatiecampagne rondom doorlooptijden in voor alle overheden om hen te informeren over welke mogelijkheden zij 'in hun gereedschapskist' hebben om doorlooptijden voor procedures van energieprojecten te verkorten en op welke manier de Rijksoverheid hierbij kan ondersteunen.

Zet een trainingsprogramma 'Druk de doorlooptijden' op om de samenwerking tussen overheden en initiatiefnemers te verbeteren en zo de doorlooptijden te verkorten.

In dit trainingsprogramma leren overheden en initiatiefnemers door middel van het bespreken van praktijkcases hoe zij door middel van betere samenwerking de doorlooptijden van de ruimtelijke procedures van energieprojecten samen kunnen verkorten om de transitie te versnellen.

Specifieke aanbevelingen per techniek

1. Windenergie op zee

- Neem met spoed maatregelen die natuurversterkend zijn. Met name voor kwetsbare soorten op de Noordzee, o.a. het aanwijzen van beschermde gebieden.
- Verbeter de investeringszekerheid van subsidieeloze windparken en garandeer gelijktijdige groei van de vraag naar hernieuwbare elektriciteit. Onderdeel hiervan is regie en beleid op coördinatie van vraag en aanbod, als ook concrete routekaarten met jaar en regio doelstellingen voor o.a. industrie en waterstofproductie.
- Onderneem actie om netcongestie te voorkomen. Bijvoorbeeld, voorkom vertraging in het realiseren van de aanlandingen, verzwaar het netwerk op land en waarborg dat de elektriciteit door de industrie bij aanlandingspunten wordt afgenomen en breng waar wenselijk de aanlandingspunten naar de industrie. En elektrolyzers waar de stroom is.
- Zorg dat Windzoekgebieden gelijke juridische status krijgen als gebruikers die onder de mijnbouwwet vallen (olie, gas, CCS). Kavelbesluiten zijn halverwege de doorlooptijd gereed en vanaf dan pas is er een formele weigeringsmogelijkheid.
- Beperk de kosten voor de windsector en initieer een markttoets voor iedere tender zodat er een gezonde business case blijft voor de lange termijn. Neem besluiten over marktordening die duidelijkheid geven voor investeringsplannen in hybride verbindingen tussen het net op zee en de elektriciteitsnetten van derde landen en de totstandkoming van energiehubs op zee.
- Zorg voor vroege duidelijkheid over de manier waarop klantaansluitingen op het net op zee worden toegewezen en de tarieven voor afnemers van elektriciteit op de Noordzee zoals elektrolyzers, olie- en gasplatformen en laadvoorzieningen voor schepen.
- Start pilots voor H₂-productie op zee.

2. Directe elektrificatie door o.a. elektrische boilers

- Voor wat betreft de inzet van directe elektrificatie, zoals (hybride) e-boilers, warmtepompen en elektromotoren, moet rekening worden gehouden met wat dit op korte en lange termijn betekent voor het elektriciteitsnet en met een vergelijking van de systeemkosten van alternatieven, zoals waterstof.
- Herstructureer de nettarieven teneinde businesscases te verbeteren en zorg voor een passende subsidies

3. Opschalen grootschalige groene waterstof inclusief import

- Dit jaar / begin 2023 start opschalingsinstrument.
- Dit instrument leidt tot de volumes van 0,5 GW elektrolyse capaciteit in 2025 nodig met doorgroei naar 6-8 in 2030. Daarvoor is voldoende budget nodig en geen 50 MW bovengrens voor projecten.
- Regel uiterlijk 2024 internationale certificering van groene waterstof die voldoet aan de EU-regels.

- We gaan van een aanbods subsidie naar een vraagmarkt via vraagsturing en normering. Daarvoor is er uiterlijk begin 2023 duidelijkheid nodig omtrent het percentage groene waterstof in 2030 in de industrie en mobiliteit.
- In 2025 uiterlijk is dit vertaald in nationale regelgeving, met daarvoor al helderheid over de systematiek (HBE, certificaten).
- Er wordt waar nodig in de benodigde infrastructuur geïnvesteerd als een steunmechanisme ook voor import van groene waterstof opgezet, om tezamen met productie de volumes te halen die zowel nodig zijn voor het behalen van de nationale EU doelen als ook bijdragen aan het versterken van de Noordwest Europese waterstofhub.

4. en 5. Geothermie, warmtenetten en groei (rest)warmtebronnen

- De invoering van een nieuwe Warmtewet uiterlijk per 1 juli 2024 inclusief duurzaamheidseisen en vernieuwde prijsregulering (kostprijs-plus) die essentieel is voor de betaalbaarheid en het investeringsperspectief voor nieuwe en bestaande netten. Uit onderzoek van NVDE en DWA blijkt dat – onder de huidige aardgasprijzen – aansluiting op een Warmtenet anderhalf keer goedkoper is dan cv op aardgas.
- Zorg voor een spoedige inwerkingtreding van de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw), zodat gemeenten doorzettingsmacht hebben om gebieden van het gasnet af te sluiten en warmtekavels uit te geven. Tijdige aanwijzing van warmtekavels door gemeenten is noodzakelijk voor de exploitatie van collectieve warmtesystemen uiterlijk in 2025 zodat 500.000 extra woningen daadwerkelijk in 2030 zijn aangesloten.
- Zorg ervoor dat het marktordeningsvraagstuk en de besluiten die daarover worden genomen, zoals het recente kabinetsbesluit, niet tot vertraging van de warmtetransitie leiden.
- Introduceer zo spoedig mogelijk de reeds voorgenomen Nationale Subsidieregeling Warmtenetten om tot 2030 de nog resterende onrendabele top van zowel de aansluitkosten als de in pandige kosten voor woningeigenaren te bekostigen voor een warmtenet (streven naar woonlastenneutraliteit).
- Creëer een Rijksgarantieregeling om het volloopriscio af te dekken voor de aanleg van nieuwe warmtenetten en nieuwe warmtebronnen.
- Een aanpassing van de SDE++ in 2023 zodanig dat warmtebronnen (geothermie, aquathermie, restwarmte, groen gas, elektrische boilers, warmtepompen) in zowel de gebouwde omgeving, de glastuinbouw als de industrie voldoende in aanmerking komen voor subsidie en de regeling is aangepast op volloop. Voldoende budget achter hekjes en in domeinen voor hernieuwbare warmtebronnen.

9. CO₂-afvang en opslag (CCS)

- Ontwikkel op tijd offshore opslagcapaciteit met het bijbehorende opslagvergunningstraject.
- Creëer heldere richtlijnen en verantwoordelijkheden rondom de monitoring van opgeslagen CO₂. Maak afspraken met Duitsland en België over het gebruik van het Nederlandse CO₂-transport- en opslagsysteem ten behoeve van CO₂-reductie over de grens uiterlijk eind 2022, om zo een maximale klimaatbijdrage te leveren en de gemiddelde opslagkosten omlaag te brengen.